

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Satakuntaliiton näkemyksen mukaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskeva kokonaisuus on lähtökohdiltaan ja tavoitteiltaan hyvä. Uudistus parantaisi tiedon käytettävyyttä, laatua sekä saatavuutta. Uudistus myös pitkällä aikajänteellä keventäisi tiedonhallinnan vaatimia resursseja ja taakkaa. Toimijakentän laajuuden vuoksi on ratkaisevan tärkeää, että syntyvä ja käytettävä tieto on yhteen toimivaa. Satakuntaliiton näkemyksen mukaan määrittelytyön yhteydessä esiin nousseet tietoturvaan, henkilötietosuojaan, esteettömyyteen ja saavutettavuuteen sekä kyberturvallisuuteen liittyvät tekijät ovat ensiarvoisen tärkeitä huomioida uudistuksessa ja nämä tekijät ovatkin tuotu lähtökohdiksi säädösvalmisteluun.

Lakiesityksessä kunnat ja maakuntien liitot veloitetaan luovuttamaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmään useita kaavoitusta koskevia asiakirjoja eri tiedostomuodoissa. Säädösvalmistelussa tavoitteena on, että tiedot siirtyvät rakennetun ympäristön tietojärjestelmään ensisijaisesti teknisten rajapintojen avulla. Satakuntaliitto pitää hyvänä, että laki mahdollistaa rajapintojen ohella myös vaihtoehtoisen tallennustavan tiedoille. Satakuntaliitto toteaa myös, että rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoituksenmukainen käyttö edellyttää käyttäjien tarpeita vastaavien rajapintastandardien käyttöä, ja ohjelmistoteknisen kehityksen aiheuttamat muutokset rajapintastandardeihin tulee huomioida.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Satakuntaliitto pitää maankäyttö- ja rakennuslakiin tehtäviä muutoksia pääosin tarkoituksenmukaisina ja esittää muutamia korjauksia huomioon otettavaksi. Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen luonnoksen 29 §:n otsikosta tulee poistaa sana sisältö (Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa). Otsikon tulisi olla; Maakuntakaavan esitystapa, sillä maakuntakaavan sisällöstä

säädetään nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain § 28:ssa. Jatkotyössä tulee huomioida, että maankäyttö- ja rakennusasetuksen 9 §:ssä säädetään myös maakuntakaavan esitystavasta.

Satakuntaliitto pitää tärkeänä, että kaavan tietomalli olisi myös ihmisluettavassa muodossa. Ihmisluettavaa muotoa voitaisiin esityksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan käyttää esimerkiksi päätöksenteon yhteydessä. Tietomallin ihmisluettava esitystapa palvelee myös niitä, joilla ei ole mahdollisuutta saada tietosisältöä selville teknisin välinein.

Esityksen mukaan kaavakohde poikkeaisi nykyisen lain mukaisesta kaavamerkinnästä siten, että se sisältäisi vain maantieteellisen sijainnin ja geometrian. Kaavamerkintöihin nykyisin liittyvä tietosisältö, esimerkiksi alueen käyttötarkoitus, olisi jatkossa osa kaavamääräystä. Kaavan esittäminen valtakunnallisesti vakiomuotoisena tarkoittaisi sitä, että samankaltaisten kaavamääräysten esitystapa olisi valtakunnallisesti yhtenäinen. Satakuntaliitto pyytää huomioimaan tietomallia (kaavakohteita ja määräyksiä) laadittaessa Suomen maakuntien väliset eroavuudet sekä ominaispiirteiden, että suunnittelutarpeiden osalta. Maakuntakaavat sisältävät usein sanallisia suunnittelu-, rakentamis- ja suojelumääräyksiä, jotka perustuvat eri alueiden suunnittelun ohjaustarpeisiin. Nykyisin myös maakuntakaavojen laadintamittakaava on ollut valittavissa kuhunkin kaavaan tarkkuudeltaan parhaiten soveltuvaksi. Mittakaavalla on myös vaikutuksia maakuntakaavan ohjaus- ja oikeusvaikutuksiin.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Lakiesitysluonnoksessa todetaan, että pitkällä aikavälillä uudistus helpottaa tiedonsaantia ja säästää resursseja. Satakuntaliiton näkemyksen mukaan pitkällä aikavälillä tietomallipohjaisen kaavoituksen voidaan arvioida olevan myös hyödyllinen työväline alueiden käytön suunnittelijoille. Satakuntaliitto toteaa kuitenkin, että erityisesti alkuvaiheessa tietomallimuotoiset kaavat ja digiturvallisuuden vaatimat toimenpiteet tulevat johtamaan järjestelmä uudistuksiin ja uuteen osaamistarpeeseen sekä henkilöstövajeisiin erityisesti pienissä kunnissa. Satakuntaliitto pitää hyvänä, että kunnille ja maakuntien liitoille on järjestetty muutokseen tukea. Tuen riittävyttä tulisi lähivuosina arvioida ja tarvittaessa lisätä panostusta osaamisen kartuttamiseen ja koulutukseen sekä kohdentaa myös avustusta järjestelmä uudistuksiin.

Satakuntaliitto pitää tärkeänä, että esityksen mukaisesti kunnille ja maakuntien liitoille tehdään yhtenäinen ohjeistus rakennus- ja kaavatietojen käsittelyyn ja julkaisuun. Satakuntaliitto pitää myös erittäin tärkeänä ja kiireellisenä kriittisen infrastruktuurin määrittelemistä ja luokittelua.

Esitysluonnoksen 16 §:ssä säädettäisiin maksuista. Säädöksen mukaan viranomaisilla olisi oikeus saada maksutta tehtäviensä hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Maksuja voitaisiin periä Suomen ympäristökeskuksen toimesta vain tarpeellisista toimista, kuten rajapintojen perustamisesta, ylläpidosta ja käyttöoikeuksien perustamisesta. Esityksen mukaan kunnille rajapintapalvelut ja tiedot olisivat kuitenkin aina maksuttomia. Satakuntaliitto toteaa kannanottonaan, että maakuntien liitot tulee lukea niiden viranomaistahojen

joukkoon, jotka saavat maksutta tehtäviensä hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja, joiden rajapintapalvelut ovat maksuttomia.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Esityksen mukaan kaavoista tallennettaisiin tiedot vaiheittain aina vireille tulosta lukien koko elinkaaren ajalta tietomallimuotoisena sekä dokumenttimuotoisena kaavakartta, selostus sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Lakiehdotuksen 5 §:n mukaisia tietoja olisivat seuraavat tiedot: 1) tieto kaavan vireille tulosta ja suunnittelualueen rajausta, 2) kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma, 3) tieto kaavan valmisteluaineiston nähtävälle asettamisesta, 4) kaavaehdotus, 5) tieto kaavaehdotuksen nähtävälle asettamisesta, 6) hyväksytty kaava, 7) tieto kaavan tai sen osan voimaantulosta, 8) lainvoimainen kaava, 9) hyväksytyn kaavan selostus, 10) tieto kaavan kumoutumisesta, 11) voimaantullut tonttijako sekä tieto tonttijaon kumoutumisesta, 12) rakennuskielto sekä tieto kiellon kumoutumisesta tai raukeamisesta, 13) rakentamisrajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta, 14) toimenpiderajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta, 15) suunnittelutarvealue sekä tieto sen kumoutumisesta tai raukeamisesta ja 16) voimaantullut rakennusjärjestys.

Satakuntaliitto esittää tallennettaviin tietoihin lisättäväksi valmisteluvaiheen aineiston eli kaavan, kaavaselostuksen ja selostuksen liitteet. Myös ehdotusvaiheen aineiston tulisi sisältää kaavaselostuksen ja selostuksen liitteet. Tallennettavan aineiston osalta tulisi huomioida, että maakuntakaavoituksessa ehdotusvaihe on kaksiosainen. Mikäli tietojärjestelmää aiottaisiin käyttää kaavojen lausuntomateriaalin esille asettamisessa, kuten esityksessä on arvioitu, tulee myös kaavan selvitykset olla esillä tietojärjestelmässä.

Satakuntaliitto pitää hyvänä, että uudistuksessa on tunnistettu viranomaisen laajat tietotarpeet päätösten ratkaisemiseksi. Tietotarpeet edellyttävät rakennetun ympäristön tietojen, oikeuksien ja rajoitusten katkeamatonta kirjaamisketjua. Pysyvästi säilyvät tiedot ovat tarpeellisia viranomaisen tehtävien hoitamiseksi. Tiedon säilyttämisestä alkuperäisessä muodossa on huolehdittava myös järjestelmän päivittyessä tai muuttuessa tulevaisuudessa.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Satakuntaliitolla ei ole kommentoitavaa ehdotetun lain 13 §:stä.

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Satakuntaliitolla ei ole kommentoitavaa ehdotetun lain 14 §:stä.

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Vaikutusten arvioinnissa on nostettu esiin lainvoimaisten kaavoitustietojen jakelun helpottuminen tietojärjestelmän käyttöönoton jälkeen. Lisäksi vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu mahdollisuus lausuntoaineiston jakamiseen tietojärjestelmässä. Vaikutusten arvioinnista tai muusta aineistosta ei kuitenkaan käy yksiselitteisesti ilmi voidaanko tietojärjestelmää hyödyntää jatkossa kaavan nähtävillä asettamisessa. Aineistosta ei käy myöskään ilmi, että mikäli kaavan julkinen nähtävillä asettaminen tapahtuisi tietojärjestelmässä, tulisiko kaava asettaa nähtävillä myös ihmislueuttavassa muodossa. Ihmislueuttava esitystapa palvelee myös niitä, joilla ei ole mahdollisuutta saada tietosisältöä selville teknisin välinein. Nykyisen maankäyttö- ja rakennusasetuksen 12 §:n mukaan maakuntakaavaehdotus on pidettävä kaava-alueen kunnissa julkisesti nähtävänä.

Vaikutusten arvioinnissa ei ole tunnistettu maakuntien liittoja lausuntoja antavana viranomaisena. Maakuntien liitoilta pyydetään vuositason merkittävä määrä lausuntoja liittyen kuntien kaavoihin, YVA-menettelyihin, maa-ainesten ottoon sekä muihin hankkeisiin ja lupaprosesseihin. Vaikutusten arviointia tulisi näiltä osin täydentää.

Vaikutusten arvioinnissa olisi hyvä tunnistaa myös tietojärjestelmän merkitys maakuntien liittojen suunnittelulle. Maakuntien liitot käyttävät suunnittelun taustana ja selvityksissä laajasti ja vaihtelevasti melko yksityiskohtaistakin tietoa. Tietojärjestelmän tulisi tukea maakuntien liittojen maakuntakaavoitukseen, liikennejärjestelmäsuunnitteluun ja merialuesuunnitteluun liittyvää työtä. Jotta tietojärjestelmä saataisiin mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön, Satakuntaliitto esittää, että kaikki voimassa olevat kaavat tulee saada esille järjestelmään ja käytettäväksi avoimien rajapintojen kautta.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Satakuntaliitto pitää esitysluonnosta koskevan lausuntopyynnön ajoittamista kesälomakauteen haasteellisena. Esitysluonnos koskee merkittävästi maakuntien liittojen ja kuntien tehtäviä sekä tulevia resurssi- ja osaamistarpeita. Lakiluonnoksen jatkovalmistelun kannalta olisi ollut hyödyllistä ajoittaa lausuntoaika siten, että lausuntojen valmisteluun olisi ollut riittävästi aikaa. Lisäksi lausuntoja olisi ollut hyvä käsitellä maakuntien liittojen ja kuntien päätöksentekoeleimissä.

Roslöf Susanna
Satakuntaliitto